

Pomoćski sukobi oko Lastova i Šolte kao posljedica rata za španjolsku baštinu

Tradicionalno rivalstvo između Habzburgovaca i francuskih Burbonaca došlo je do kulminacije usljed događaja u Španiji. Tamo je posljednji habzburški odvjetač na španskom prijestolju Karlo II, ostavši bez vlastitog poroda, odredio g. 1700. za svog nasljednika Filipa V praunika Ljudevita XIV. Valjanost takve odredbe osporio je njemačko-austrijski car i mađarsko-hrvatski kralj Leopold I, smatrajući se na osnovi rodbinskih veza destiniranim na nasljedstvo kastilsko-aragonskog prijestolja. Njegovе su pretenzije podržavali Engleska, Holandija i Prusija, a posljedica toga je bio rat ovih sila protiv Španije i Francuske, koji je trajao od 1701. do 1713, svršivši ugovorom mira u Utrechtu. Ovim je Filip V ipak priznat španskim kraljem, ali pod uvjetom da se Španija i Francuska nikad ne smiju ujediniti u jednu državu.

Za vrijeme ovog dvanaestogodišnjeg sukoba habzburške vojne snage vodile su ne samo kopnene operacije, već se je rat prenio i na Jadransko more, gdje je Španija kao gospodarica Južne Italije držala veliku trgovačku mornaricu, podržavajući intenzivni robno-putnički saobraćaj.

Habzburšku ratnu flotu sačinjavali su i senjski odredi. Ovim je bio stavljen u zadatak napadaj na španske i francuske brodove na Jadranu i kontrola međunarodnog trgovačkog prometa, kako bi se spriječila opskrba neprijatelja. Kod Senjana se je probudio junački duh njihovih uskočkih predaka, koji su zadavali velike neprilike i samoj Veneciji u njezinu nastojanju, da spriječi njihove ispađe protiv Turaka preko svog dalmatinskog teritorija, dok je ona s ovima živila u miru. Senjani su naoružali nekoliko fusta (manjih ratnih brodova) i stali ganjati po jadranskim obalama španske i francuske trgovačke i ratne jedinice.

Francuzi su se borili u Italiji protiv Saveznika, nastojeći da obrane tamošnje španske posjede a osobito vojvodinu Milan i podkraljevinu Napulj, ali su im Senjani u velikoj mjeri ometali njihove pomorske operacije. Radi toga je tamošnji francuski komandant Forbin odlučio da velikim flotnim odredom napadne Senj i da ga do temelja uništi. Ovo je Senjanima dojavio austrijski konzul iz Jakina, usljed čega su se oni g. 1703. obratili caru i kralju Leopoldu molbom da im pošalje ratni materijal potrebit za obranu grada, čemu je ovaj udovoljio. Tada su oni pojačali svoja patroliranja uzduž jadranskih otoka i uvala sve do Dubrovnika.

Tako su početkom jula g. 1703. tri njihove fuste zaplijenile pod zapovjedništvom vojvode Pava Kovačevića jedan neprijateljski trgovački brod na putu između Splita i Lastova, doveli ga u lastovsku luku Zaklopaticu, kaptana i mornare pustili, a brod sa robom odveli.¹

U januaru g. 1704. izadoše u potroliiranje morem dva mlada vojvode Lalić i Butković skupa sa 150 drugova. Oni su zatekli kod otoka Šolte jedan francuski ratni brod, zametnuli s njime krvavu borbu i zarobili ga skupa sa šest topova. Malo kasnije naišli su na drugu francusku ratnu jedinicu oružanu sa 13 brončanih lumbarada, koju su također svladali i odveli u zarobljeništvo. Ovaj uspjeh hrabrih Senjana pronio im je slavu diljem svih zemalja Saveznika, što je ponukalo velikog senjskog domoroca Pavla Ritter-Vitezovića, autora djela »Croatia rediviva (uskrsnula Hrvatska)«, da proslavi njihov junački podvig pjesmom »Senjčica« sastavljenom na našem jeziku.²

U istom mjesecu i godini sklonuli su se radi nevremana u lastovsku luku Portorus jedna južno-talijanska (španska) tartana iz Mesine, jedna genoveška i dvije tartane,

koje su dolazile iz Ankone (Jakina), a vijale su papinsku zastavu. Tamo je uplovila i jedna senjska fusta, napala južno-talijanski brod, čija se je posada iskrcala na kraj i pobjegla. Senjani su zaplijenili tartanu i odveli je skupa sa teretom.³

U februaru g. 1704. jedna mletačka fregata bila je u blizini Lastova usljed oluje oštećena, tako da je u nju stala prodirati voda. Radi toga sklonila se je u luku sv. Petra u Ublima i tu se nasukala, da ne potone. U toliko banula je jedna senjska fusta, pregledala brodske papire i kada je ustanovila da fregata putuje u Brindisi i Augustu, smatrala je da ide u zemlju habzburških neprijatelja, pa je robu zaplijenila i odvela usprkos kapetanovu protestu, da se radi o svojini mletačkih trgovaca.⁴

Na 7. marta 1704. prijavio je lastovskom knezu i sucima kapetan Nikola Šodrnja, da je otputovao iz Cavtata za Pulju, ali nakon plovidbe od 30 milja, da ga je zatekla jaka morska oluja, tako da je bio prisiljen skloniti se u lastovski Portorus. Tamo je uplovila jedna senjska fusta, narcdila mu da s njome odjedri u luku sv. Petra, gdje ga je držala zarobljena šest dana, a zatim ga pustila, oduzevši mu svotu od 54 cekina.⁵

Lastovski knez i suci dali su dana 6. novembra g. 1704. registrirati na zahtjev senjskog vojvode Matijevića, da je on ovlašten od grofa Eslinga, kapetana grada Senja i vrhovnog zapovjednika Hrvatske Krajine i Primorja, da sa jednim brigantinom, jednom felukom i jednom ga-

jetom smije ometati neprijateljsku plovidbu, ali da mu je pod prijetnjom smrtno kazne zabranjeno napadati brodove papinske, mletačke, dubrovačke i turske, a isto tako da ni na kopnu ne smije uznemirivati pripadnike tih država.⁶

Međutim, iz gornjeg se može razabrati, da su Senjani plijenili robu i mletačkih i dubrovačkih državljana, kada su samo sumnjali, da plove u španske ili francuske posjede.

¹ Diversa Općine Lastova — svezak od g. 1701. do 1704. — bilješka od 3. 7. 1703.

² Vjekoslav Klaić: Život i djela Pavla Ritter-Vitezo-
vića — str. 195. Jedan ulomak te pjesme glasi:

Glas dolazi od Jakina,
Ter Senjanom daje znati,
Da se mogu pak Forbina
U ove kraje nadati.
Jaku silu koji pelja,
Da satire Senj do temelja.

³ Kao pod 1, ali bilješka od 20. 1. 1704.

⁴ Kao pod 1, ali bilješka od 27. 2. 1704.

⁵ Kao pod 1, ali bilješka od 9. 3. 1704.

⁶ Kao pod 1, ali svezak od g. 1704. do g. 1709, bi-
lješka od 6. 11. 1704.